

Witamina B₁₂ w żywieniu krów mlecznych

Adam Mirowski

Vitamin B₁₂ in dairy cows nutrition

Mirowski A.

Vitamin B₁₂ is synthesised in the rumen by the members of bacterial microbiota. This process requires sufficient amounts of cobalt. Vitamin B₁₂ content in the rumen of dairy cows depends on ruminal microbiota composition. Cow's milk and dairy products are rich sources of vitamin B₁₂ in human diet. Natural vitamin B₁₂ present in cow's milk is better absorbed than its synthetic substitute. The aim of this paper was to present the aspects connected with vitamin B₁₂ in dairy cow nutrition.

Keywords: nutrition, vitamin B₁₂, dairy cow, milk.

Żywnienie jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na stan zdrowia i wyniki produkcyjne zwierząt. Dzięki odpowiedniemu postępowaniu żywieniowemu można kształtować właściwości odżywcze produktów pozyskiwanych od zwierząt gospodarskich, zwłaszcza mleka. Mleko i przetwory mleczne stanowią ważne źródło składników odżywczych w diecie człowieka, m.in. niektórych witamin. W ostatnich latach przywiązuje się coraz większą wagę do witaminy B₁₂ w żywieniu krów mlecznych.

Krowy nie syntetyzują witaminy B₁₂. Jest ona wytwarzana przez bakterie zasiedlające przewód pokarmowy. Dużo witaminy B₁₂ powstaje w żwaczu, co wynika z dużej liczby bytujących w nim bakterii. Im więcej bakterii jest w żwaczu, tym więcej witaminy B₁₂ mogą wytwarzać. Wykazano pozytywną zależność między ilością azotu pochodzenia mikrobiologicznego docierającego do dwunastnicy a ilością wytwarzanej witaminy B₁₂ (1). Nie bez znaczenia jest jednak skład mikroflory żwacza. Wysokie stężenie witaminy B₁₂ w żwaczu występuje w przypadku dużej liczby bakterii *Prevotella*. Z kolei dużej liczbie bakterii *Bacteroidetes*, *Ruminiclostridium* i *Butyrivibrio* w żwaczu towarzyszy niskie stężenie tej substancji. Istnieje zatem możliwość zwiększenia ilości wytwarzanej witaminy B₁₂ poprzez regulowanie składu mikroflory bakteryjnej żwacza (2). Trzeba zwrócić uwagę, że znaczne ilości witaminy B₁₂ powstającej w żwaczu ulegają w nim rozkładowi lub są zużywane przez mikroorganizmy. W efekcie ilość witaminy B₁₂ docierającej do jelita cienkiego jest mniejsza niż ilość witaminy syntetyzowanej przez bakterie (3).

Kluczową rolę w procesie syntezy witaminy B₁₂ odgrywa kobalt. Mikroflora żwacza może syntetyzować wystarczające jej ilości tylko w przypadku prawidłowego zaopatrzenia w ten pierwiastek. Ilość witaminy B₁₂ powstającej w żwaczu zależy od zawartości kobaltu w dawce pokarmowej. W wyniku suplementacji tego pierwiastka więcej witaminy przedostaje się do jelita cienkiego. Według jednych obserwacji zwiększenie zawartości kobaltu w dawce pokarmowej krów mlecznych z 0,17 do 0,29 mg/kg suchej masy powoduje

zwiększenie ilości kobalaminy docierającej do dwunastnicy z niecałych 3,7 do ponad 8,6 mg dziennie (4).

Niedobór kobaltu w dawce pokarmowej stwarza ryzyko niedoboru witaminy B₁₂ w organizmie. Można przytoczyć badania zagranicznych naukowców, którzy porównali stężenie tej substancji w osoczu krwi bydła wypasane na różnych pastwiskach. Stężenie witaminy B₁₂ u bydła wypasane na pastwiskach ubogich w kobalt wynosiło mniej więcej 150 pg/ml. Zastosowanie prawidłowego żywienia pozwoliło zwiększyć tę wartość do ponad 370 pg/ml. Dla porównania stężenie witaminy B₁₂ u bydła wypasane na pastwiskach dobrze zaopatrzonych w kobalt wynosiło prawie 290 pg/ml. Zwrócono uwagę na zaburzenia rozrodu u krów wypasanych na pastwiskach ubogich w kobalt, które miały niskie stężenie witaminy B₁₂ we krwi (5).

Niedobór witaminy B₁₂ w organizmie może wynikać z pogorszonej dostępności biologicznej kobaltu. Takich obserwacji dokonano w badaniach wykonanych na krowach mlecznych utrzymywanych w fermach, w których gleba zawierała prawidłowe ilości tego pierwiastka, a pogorszona dostępność biologiczna mogła być konsekwencją skarmiania paszy o podwyższonej zawartości potasu. Wzbogacenie dawki pokarmowej w kobalt spowodowało poprawę kondycji krów i zwiększenie wydajności mlecznej (6).

Stężenie witaminy B₁₂ w surowicy krwi krów mlecznych ulega znacznym zmianom w okresie wczesnej laktacji. Można przytoczyć obserwacje niemieckich naukowców, którzy zbadali pod tym kątem próbki krwi pobrane od krów rasy holsztyńsko-fryzyskiej. U wszystkich krów odnotowano spadek stężenia tej substancji w czwartym tygodniu po porodzie. Jednocześnie zwrócono uwagę na pewne zależności między stężeniem witaminy B₁₂ a parametrami metabolicznymi i stanem zdrowia krów (7).

Witamina B₁₂ charakteryzuje się stosunkowo niską dostępnością biologiczną. Zdecydowana większość, bo aż 80% syntetycznej witaminy B₁₂ (cyjanokobalaminy) dodanej do paszy krów mlecznych ulega przemianom w żwaczu, a tylko 20% przedostaje się do dwunastnicy. Co więcej, stopień wchłaniania syntetycznej witaminy B₁₂ jest bardzo ograniczony (8). Z tego względu popularne stały się preparaty podawane drogą pozajelitową. Podawanie witaminy B₁₂ krowom mlecznym w iniekcji domięśniowej powoduje wzrost jej zawartości w wątrobie, osoczu krwi i mleku. Takich obserwacji dokonano w badaniach, w których krowy otrzymywały 10 mg witaminy B₁₂ tygodniowo przez mniej więcej siedem miesięcy począwszy od 60. dnia przed porodem. Wzrost stężenia witaminy B₁₂ w sianie i mleku można uzyskać również po wzbogaceniu dawki pokarmowej w kobalt (9).

Suplementacja witaminy B₁₂ zazwyczaj nie powoduje poprawy wydajności mlecznej krów, które są dobrze zaopatrzone w tę witaminę, mimo zwiększenia

jej zawartości we krwi i w wątrobie. Stwarza jednak możliwość znacznego zwiększenia stężenia tej substancji w mleku, co może być korzystne dla cieląt i ludzi pijących takie mleko (10, 11). Poprawę wydajności mlecznej odnotowano w przypadku jednoczesnego zastosowania witaminy B₁₂ i kwasu foliowego. Użytkano wyższą wydajność bez zmian w ilości pobieranej paszy. Suplementacja tych substancji powoduje zmiany w ekspresji kilkudziesięciu genów w wątrobie i kilkunastu w gruczole mlekowym. Pobudza regenerację wątroby i hamuje katabolizm lipidów (12).

Mleko krowie stanowi jedno z najlepszych źródeł naturalnej witaminy B₁₂ w diecie człowieka. Według danych pochodzących z kilkunastu kanadyjskich stad bydła mlecznego jej stężenie w mleku pozyskanym we wczesnej laktacji waha się od mniej więcej 2300 do prawie 3900 pg/ml. Jedna szklanka mleka zasadniczo dostarcza 23–40% dziennej dawki witaminy B₁₂ potrzebnej człowiekowi. Duże różnice w stężeniu tej substancji w mleku występują jednak nie tylko między stadami, ale także między poszczególnymi krowami. Z tego względu w skrajnych przypadkach jedna szklanka mleka może zaspokajać zapotrzebowanie człowieka na witaminę B₁₂ jedynie w kilkunastu procentach. Z drugiej zaś strony ta wartość może znacznie przekraczać 50% (13).

Witamina B₁₂ obecna w mleku wykazuje wyższą dostępność biologiczną w porównaniu z syntetycznym odpowiednikiem. Badania wykonane na świniami wskazują, że naturalna witamina B₁₂ jest lepiej wchłaniana, niezależnie, czy pochodzi z mleka surowego, czy pasteryzowanego (14). Zrezygnowanie z mleka krowiego może w znacznym stopniu zubożyć dietę o ten składnik odżywczy. Ryzyko niedoboru wzrasta w przypadku stosowania diety wegetariańskiej, a zwłaszcza wegańskiej. Według norweskich obserwacji dzieci poniżej drugiego roku życia karmione głównie piersią, które nie piją mleka krowiego, są narażone na niedobór witaminy B₁₂. Wykryto go u co trzeciego dziecka karmionego w taki sposób. Dzieci, które oprócz mleka matki otrzymują również inne pokarmy, są lepiej zaopatrzone w tę witaminę (15).

Siara krów charakteryzuje się wyższym stężeniem witaminy B₁₂, w porównaniu z mlekiem. Stężenie tej substancji w siarze może przekraczać 30 ng/ml. Zależy ono m.in. od zawartości energii w dawce pokarmowej w okresie zasuszenia. Takiej zależności nie stwierdzono natomiast w przypadku mleka (16). Zawartość witaminy B₁₂ w mleku w pewnym stopniu zależy od składu dawki pokarmowej w okresie laktacji. Istnieje pozytywna zależność między zawartością włókna w paszy a stężeniem tej witaminy w mleku krów. Ujemną zależność odnotowano natomiast w odniesieniu do zawartości białka, skrobi i energii (13, 17). Pewien wpływ na stężenie witaminy B₁₂ w mleku krowim mają czynniki genetyczne. W jednych badaniach nie wykryto różnic w zawartości tej substancji w mleku między krowami w pierwszej laktacji a krowami starszymi (13).

organizmie. Witamina B₁₂ jest bowiem syntetyzowana przez bakterie zasiedlające żwacz. Proces ten wymaga dostarczania odpowiednich ilości kobaltu. Zawartość witaminy B₁₂ w żwaczu zależy od składu mikroflory bakteryjnej. Zmiany sposobu żywienia krów mogą wpływać na skład i aktywność mikroflory żwacza, a poprzez to również na metabolizm witamin z grupy B. Spore zainteresowanie naukowców witaminą B₁₂ w żywieniu krów mlecznych wynika przede wszystkim z dużego znaczenia mleka krowiego jako źródła tej substancji w diecie człowieka. Witamina B₁₂ obecna w mleku krowim jest lepiej przyswajana przez organizm niż jej syntetyczny odpowiednik.

Piśmiennictwo

1. Castagnino D.S., Seck M., Beudet V., Kammes K.L., Linton J.A.V., Allen M.S., Gervais R., Chouinard P.Y., Girard C.L.: Effects of forage family on apparent ruminal synthesis of B vitamins in lactating dairy cows. *J. Dairy Sci.* 2016, **99**, 1884–1894.
2. Franco-Lopez J., Duplessis M., Bui A., Reymond C., Poisson W., Blais L., Chong J., Gervais R., Rico D.E., Cue R.I., Girard C.L., Ronholm J.: Correlations between the Composition of the Bovine Microbiota and Vitamin B₁₂ Abundance. *mSystems* 2020, **5**, e00107–20.
3. Santschi D.E., Berthiaume R., Matte J.J., Mustafa A.F., Girard C.L.: Fate of supplementary B-vitamins in the gastrointestinal tract of dairy cows. *J. Dairy Sci.* 2005, **88**, 2043–2054.
4. Stemme K., Lebzien P., Flachowsky G., Scholz H.: The influence of an increased cobalt supply on ruminal parameters and microbial vitamin B₁₂ synthesis in the rumen of dairy cows. *Arch. Anim. Nutr.* 2008, **62**, 207–218.
5. Musewe V.O., Gombe S.: Plasma vitamin B₁₂ and reproductive performance of cows on cobalt-deficient pastures in the Rift Valley of Kenya. *Int. J. Vitam. Nutr. Res.* 1980, **50**, 272–282.
6. Malestein A.: De cobaltvoorziening van herkauwers, een knelpunt? *Tijdschr. Diergeneesk.* 1995, **120**, 644–646.
7. Obitz K., Füll M.: Blood serum vitamin B₁₂ concentration in dairy cows during early lactation. *Tierarztl. Prax. Ausg. G Grosstiere Nutztiere* 2014, **42**, 209–219.
8. Girard C.L., Santschi D.E., Stabler S.P., Allen R.H.: Apparent ruminal synthesis and intestinal disappearance of vitamin B₁₂ and its analogs in dairy cows. *J. Dairy Sci.* 2009, **92**, 4524–4529.
9. Akins M.S., Bertics S.J., Socha M.T., Shaver R.D.: Effects of cobalt supplementation and vitamin B₁₂ injections on lactation performance and metabolism of Holstein dairy cows. *J. Dairy Sci.* 2013, **96**, 1755–1768.
10. Grace N.D., Knowles S.O.: Lack of production response in grazing dairy cows supplemented with long-acting injectable vitamin B₁₂. *N. Z. Vet. J.* 2012, **60**, 95–99.
11. Weerathilake W.A.D.V., Brassington A.H., Williams S.J., Kwong W.Y., Sinclair L.A., Sinclair K.D.: Added dietary cobalt or vitamin B₁₂ or injecting vitamin B₁₂ does not improve performance or indicators of ketosis in pre- and post-partum Holstein-Friesian dairy cows. *Animal* 2019, **13**, 750–759.
12. Ouattara B., Bissonnette N., Duplessis M., Girard C.L.: Supplements of vitamins B₆ and B₁₂ affect hepatic and mammary gland gene expression profiles in lactating dairy cows. *BMC Genomics* 2016, **17**, 640.
13. Duplessis M., Pellerin D., Cue R.I., Girard C.L.: Short communication: Factors affecting vitamin B₁₂ concentration in milk of commercial dairy herds: An exploratory study. *J. Dairy Sci.* 2016, **99**, 4886–4892.
14. Matte J.J., Guay F., Girard C.L.: Bioavailability of vitamin B₁₂ in cows' milk. *Br. J. Nutr.* 2012, **107**, 61–66.
15. Kvammen J.A., Thomassen R.A., Eskerud M.B., Rugtveit J., Henriksen C.: Micronutrient Status and Nutritional Intake in 0- to 2-Year-Old Children Consuming a Cows' Milk Exclusion Diet. *J. Pediatr. Gastroenterol. Nutr.* 2018, **66**, 831–837.
16. Duplessis M., Mann S., Nydam D.V., Girard C.L., Pellerin D., Overton T.R.: Short communication: Foliates and vitamin B₁₂ in colostrum and milk from dairy cows fed different energy levels during the dry period. *J. Dairy Sci.* 2015, **98**, 5454–5469.
17. Duplessis M., Pellerin D., Robichaud R., Fadul-Pacheco L., Girard C.L.: Impact of diet management and composition on vitamin B₁₂ concentration in milk of Holstein cows. *Animal* 2019, **13**, 2101–2109.

Podsumowanie

Krowy nie mogą syntetyzować witaminy B₁₂. Nie znaczy to jednak, że ten związek nie powstaje w ich

Lek. wet. mgr inż. zoot. mgr biol. Adam Mirowski,
e-mail: adam_mirowski@o2.pl